

NOTATKI

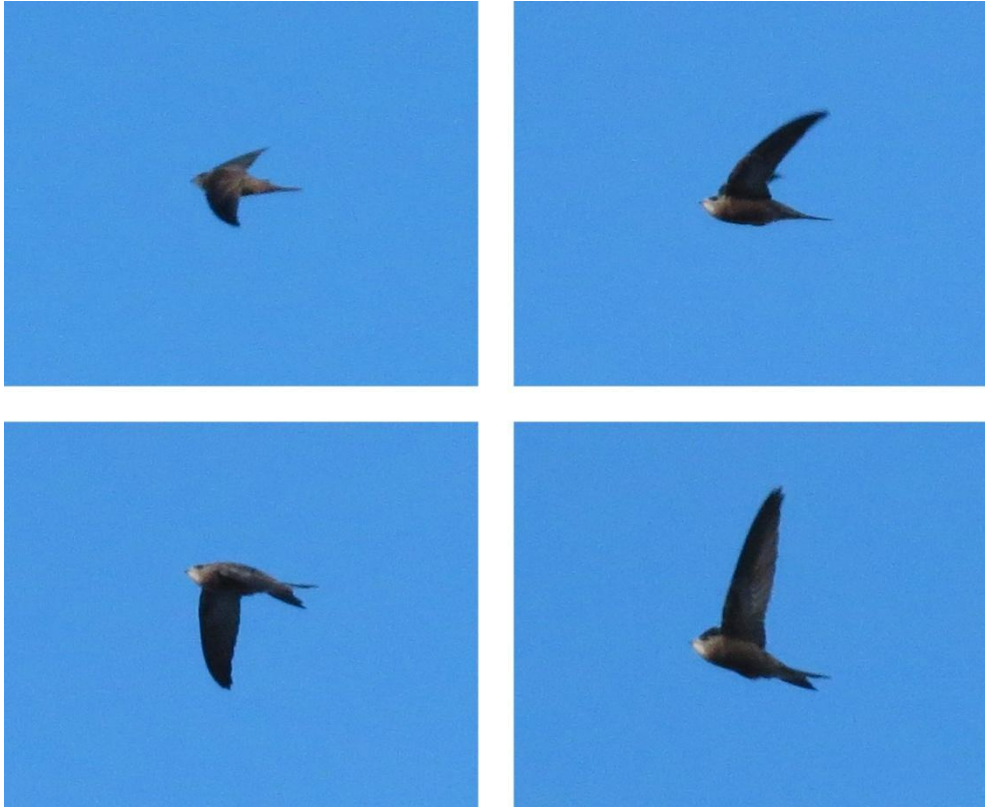
Pierwsze stwierdzenie jerzyka bladego *Apus pallidus* w Polsce

RYSZARD RUDZIONEK

W dniu 29 października 2013 roku podczas obserwacji ptaków na plaży w Kołobrzegu (woj. zachodniopomorskie) zauważyłem lecącego w oddali jerzyka *Apus* sp. Ptak zbliżał się w moim kierunku, lecz próba dokumentacji z bliskiej odległości nie powiodła się z uwagi na częste zmiany kierunku lotu i prędkość poruszania się ptaka. Pierwsze zdjęcia zrobiłem z pewnej odległości. Jerzyk poruszał się w pasie przy morskim między morzem i lasem, często zmieniał kierunek lotu, a także zawracał, dzięki czemu udało się udokumentować go zarówno od strony wierzchniej jak i od spodu (fot. 1–4). Po konsultacjach, na podstawie wykonanych zdjęć ptak został oznaczony jako jerzyk bladej *Apus pallidus*. Obserwacja została zaakceptowana przez Komisję Faunistyczną, jako pierwsze stwierdzenie jerzyka bladego w Polsce. Wiek ptaka oznaczono jako juvenilis.

Obserwowany ptak wielkością i sylwetką przypominał jerzyka *A. apus*. Ubarwienie ciała było beżowo-brunatne. Na skrzydle występował kontrast między ciemnymi, zewnętrznymi lotkami I rzędu, a jaśniejszymi wewnętrznymi lotkami I rzędu oraz lotkami II rzędu. Ciemne pokrywy podskrzydłowe kontrastowały z jaśniejszymi lotkami oraz tułowiem. Głowa szeroka z dużą jasną plamą na gardle, ciemną maską wokół oka i jasnym czołem. Plecy zauważalnie ciemniejsze niż kuper, głowa, lotki II rzędu i duże pokrywy naskrzydłowe.

Identyfikacja w terenie jerzyka bladego jest trudna z uwagi na duże podobieństwo do jerzyka. Przy oznaczaniu jerzyków należy mieć na uwadze fakt, że warunki oświetleniowe i kąt obserwacji ptaka w locie mogą dawać złudne wrażenie odcienia upierzenia. U jerzyka bladego na spodzie ciała z bliskiej odległości widać wyraźne łuskowany wzór utworzony przez pióra z jasną nasadą, ciemnym przedkońcowym półksiężycem i jasną końcówką. Łuskowanie takie może także wystąpić u jerzyka, lecz nigdy nie jest tak wyraźne. Skrzydło jerzyka bladego jest nieznacznie szersze niż skrzydło jerzyka. Gdy widzi się oba gatunki jednocześnie w locie uwidaczniają się drobne różnice w technice lotu. Uderzenia skrzydeł jerzyka bladego zdają się wolniejsze, a zwroty mniej gwałtowne niż jerzyka. Choć nie należy przypisywać technice lotu cech diagnostycznych. W porównaniu do jerzyka bladego wierzch ciała jerzyka jest ubarwiony jednolicie, lecz azjatycki podgatunek jerzyka *pekinensis* również może mieć wyraźne „siodło” (Chantler 1993, Ahmed & Adriaens 2010).

Fot. 1–4. Jerzyk błydy, Kołobrzeg, 29.10.2013 (fot. R. Rudzionek)

Photo 1–4. Pallid Swift, Kołobrzeg, 29.10.2013

Zasadniczy zasięg lęgowisk jerzyka białego rozciąga się od Mauretanii, Maroka i Portugalii na zachodzie, przez europejskie i afrykańskie kraje Basenu Śródziemnomorskiego po Turcję, Środkowy Wschód i Pakistan. Zimuje głównie w strefie Sahelu, część północnoafrykańskich i azjatyckich populacji jest osiadła. Na lęgowiska przybywa wcześniej, a opuszcza je później niż jerzyk (Chantler 1993). Poza podgatunkiem nominatywnym gniazdującym od Mauretanii na zachodzie do Pakistanu na wschodzie, wydziela się jeszcze dwa kolejne: *brehmorum* (Wyspy Kanaryjskie, Madera, rejon Morza Śródziemnego z wyłączeniem wybrzeży Morza Adriatyckiego) i *illyricus* zasiedlający wybrzeża Adriatyku w Dalmacji (Chantler 1993).

Jerzyk błydy rzadko zalatuje do Europy Północnej w okresie od końca marca do końca listopada, z wyraźnym szczytem pojawów późnojesiennych między drugą dekadą października a pierwszą dekadą listopada. Wyjątkowo stwierdzony był w styczniu 1993 we Francji (Dierschke 2001, Thorup 2001, Slack 2009). Zdecydowana większość stwierdzeń jerzyka białego pochodzi z Wysp Brytyjskich, gdzie do roku 2014 stwierdzono go aż 92 razy (Hudson et al. 2015).

Późną jesienią 2013 roku w Europie, głównie w północnej i zachodniej części

stwierdzono rekordowy nalot jerzyków białych. W okresie od 17 października do 4 listopada odnotowano 26 ptaków, w tym 7 w Szwecji, 6 w Holandii, 4 w Wielkiej Brytanii, 3 w Belgii, 2 w Danii oraz pojedyncze w Norwegii, Niemczech, Polsce i na Litwie (van den Berg & Haas 2013, DAK 2014, Haas et al. 2014, Hudson et al. 2014, Ortvad et al. 2014; www.belgianrbc.be, www.birdlife.se/rk).

Wydaje się, że gatunek ten mógł się pojawić w Polsce już wcześniej, jednak z powodu jego podobieństwa do naszego jerzyka i trudności w uzyskaniu dokumentacji fotograficznej pozostał dotąd niestwierdzony.

Dziękuję Pawłowi Malczykowi za pomoc w oznaczeniu ptaka, a Zbigniewowi Kajzerowi za uwagi do tekstu.

First record of Pallid Swift *Apus pallidus* in Poland. A juvenile Pallid Swift was observed and photographed at Kołobrzeg on the Baltic Sea coast on 29 October 2013. This is the first record of this species in Poland. In autumn 2013, an influx of Pallid Swifts was reported in other European countries, e.g. in the U.K., the Netherlands, Belgium, Denmark, Germany, Sweden, Norway and Lithuania. Accepted by the Polish Bird Rarities Committee.

Literatura

- Ahmed R., Adriaens P. 2010. Common, Asian Common and Pallid Swift: colour nomenclature, moult and identification. Dutch Birding 32: 97–105.
- van den Berg A.B. & Haas M. 2013. WP reports: late September–late November 2013. Dutch Birding 35: 388–407.
- Chantler P. 1993. Identification of Western Palearctic swifts. Dutch Birding 15: 97–135.
- Deutsche Avifaunistische Kommission (DAK) 2014. Seltene Vögel in Deutschland 2013. DDA, Münster.
- Dierschke J. 2001. Erstnachweis des Fahlseglers *Apus pallidus* für Helgoland. Ornithol. Jber. Helgoland 11: 71–75.
- Haas M., Slaterus R. & CDNA 2014. Rare birds in the Netherlands in 2013. Dutch Birding 36: 365–393.
- Hudson and the Rarities Committee 2014. Report on rare birds in Great Britain in 2013. Brit. Birds 107: 579–653.
- Hudson and the Rarities Committee 2015. Report on rare birds in Great Britain in 2014. Brit. Birds 108: 565–633.
- Ortvad T.E., Christiansen S.S., Klein S., Kristensen A.B., Pedersen K., Strack R. 2014. Sjældne fugle i Danmark og Grønland i 2013. Fugleåret 2013: 114–140.
- Slack R. 2009. Rare Birds, Where and When: An analysis of status & distribution in Britain and Ireland. Volume 1. Rare Birds Books, York.
- Thorup K. 2001. First record of Pallid Swift *Apus pallidus* in Denmark and of ssp. *illyricus* in northern Europe. Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 95: 169–172.

Ryszard Rudzionic

Ostrobramska 7/3, 78-100 Kołobrzeg, r.rudzionic@gmail.com